

๑๑๔. ความดีที่สั่งสมส่งผลในอนาคต

Accrued Good Deeds with Future Consequences

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

ความเข้าใจอย่างถูกต้องใน “กฎแห่งกรรม” นั้น เป็นเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณากลับกรอง [โยนิโสมนสิการ] ประกอบด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับความจริงหรือ “สัจจธรรมแห่งชีวิต” แม้แต่การใช้ปัญญาสามัญทั่วไปน่าจะพอเข้าใจได้ คือ “การใช้วิจารณ์ญาณ” หรือ คิดอย่างมี “สติสัมปชัญญะ” ไม่ใช่การเชื่ออะไรอย่างหลงงมงายจนเป็นสาเหตุทำให้ตนเดือดร้อน หรือเสียโอกาสที่จะได้รับความดีหรือทำความดีให้แก่ตนและคนอื่น ดังนั้น “กฎแห่งกรรม” ถือเป็น “กฎธรรมชาติ” ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการอธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมีหลักการเชิงทฤษฎี ไม่ใช่เรื่องไร้สาระเพื่อโกหกให้คนทำความดี เพราะเป็นกฎแห่งที่สืบหาสาเหตุไปหาผล [อนุโลม-เห็นการเกิดผล-ปริญาในทุกขสัจ] และสืบย้อนจากผลไปหาต้นเหตุ [ปฏิโลม-เห็นการดับเหตุ-ปหานะในสมุทัยสัจ] สภาวะธรรมทั้งหลายที่ปรากฏให้เห็นเป็นเรื่องการกำหนดรู้ [สติ] เรียนรู้ [สัมปชัญญะ] ของจิตวิญญาณ ไม่ใช่แค่ระบบประสาทในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึก ที่จิตเข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติมจากเหตุปัจจัยในสภาวะธรรมนั้นๆ เพราะความไม่รู้จริง [อวิชชา-อดีตเหตุ] และความหลงด้วยกิเลสตัณหา [โมหะ-ปัจจุบันเหตุ] ส่วนผลวิบากในปัจจุบันและอนาคต คือ ชาติ-พยาธิ-ชรา-มรณะ พร้อมสังกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ โสกะ-ปริเทวะ-ทุกข์-โสมนัส-อุปายาสะ ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดา [สังสารวัฏ] ที่มีจะเรียกว่า “สังสารทุกข์” ฉะนั้น ในการเกิดปัญญาเห็นธรรมตามเป็นจริง ย่อมมี “สติสัมปชัญญะ” ที่จะพิจารณาเลือกทำความดีเพื่อสะสมให้เกิดผลในอนาคต และเป็นบาทฐานสำคัญมากในการปฏิบัติธรรมไปสู่กระแสแห่งอริยมรรคและการตรัสรู้ด้วย “สัมโพธิญาณ” เพื่อการบรรลุถึง “สัจจภาวะแห่งนิพพาน” อันเป็นจุดหมายสูงสุดแห่งสันติบทในพระธรรมวินัยนี้.

บทความที่ ๑๑๔ ประจำปี ๒๕๕๕ – ความดีที่ส่งผลในอนาคต

ในบรรดากุศลวิบากทั้งหลายนั้น ใ้ว่าจะแสดงผลดีได้อย่างทันตาเห็นดังใจปรารถนา เพราะมีความจำเป็นต้องอาศัยมิตีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นๆ หรือสภาวะธรรมอื่นๆ ร่วมด้วย กุศลกรรมที่ได้กระทำลงไปนั้น ไม่เกิดความสูญเปล่า แต่จะเกิดผลเมื่อวาระและกรรมใหม่ที่กำลังทำเอื้อให้กุศลกรรมเก่านั้นอยู่ในความเหมาะสม หรือที่เรียกว่า “สมพงศ์กัน” ในขณะที่เหตุปัจจัยทั้งหลาย [ตถตา] ต่างอาศัยกันและกัน จึงเกิดดับขึ้นด้วยกันได้จริง ในขั้นนี้ให้พิจารณาตามหลักกัณฑ์ปัจจัยตา [ปฏิจจสมุปบาท ๑๒] ที่บรรดาผู้รู้ต่างกล่าวว่า “ในธรรมชาติที่เป็นไปนั้น ไม่มีอะไรเกิดขึ้นด้วยความบังเอิญเลย” เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายมีความเป็นไปตามเจตนาแห่งจิตวิญญาณเท่านั้น คำว่า “ความบังเอิญ” นั้น จึงเป็นเรื่องงมงาย ไม่ได้เข้าใจถูกต้อง ไม่ได้ใช้วิจรรณญาณกลั่นกรองด้วยปัญญาและเหตุผล [สัมมาทิฐิ] ที่เรียกว่า “อโยนิโสมนสิการ” นั้นเป็นเพราะว่าคิดไม่ออกจึงเรียกสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ว่า “มันเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ไม่ได้ตั้งใจ” [ด้วยความประมาท] ฉะนั้น ในสิ่งที่เรียกว่า “ความบังเอิญ” จึงเป็นเรื่องที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องใส่ใจพิจารณาเป็นพิเศษยิ่งขึ้น เนื่องด้วยเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นอย่างไม่ธรรมดา จะไปใช้ “ปัญญาหางอึ่ง” ไปพิจารณาไม่ทันเหตุการณ์นั้นๆ อย่างแน่นอน สิ่งที่มีมองนั้น ว่าเป็นสิ่งธรรมดา แต่กลับเป็นสิ่งที่ไม่ธรรมดา มีปรากฏให้เห็นมากมายในชีวิตประจำวัน และคนส่วนใหญ่ก็มองข้ามความสำคัญของสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ไป เพราะไม่ใช่ปัญญาหยั่งรู้ให้ลึกถึงธรรมชาติของความเป็นจริงอย่างที่สุด หรือที่เรียกว่า “คิดไม่ครบรอบองศา” [Anti-Holistic Thinking] นั่นคือ ไม่เกิดกระบวนทัศน์ที่เห็นภาพรวมจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ [ธรรม-สภาวะธรรม-ปรมัตถ์-ปรมัตถธรรม-ปรมัตถสังขะ] ที่เรียกว่า “สังขธรรมแห่งชีวิต” [จิตวิญญาณของตนเอง] กล่าวคือ การไม่พยายามจะคิดพิจารณาสภาวะธรรมด้วย “โยนิโสมนสิการ” หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี [หลักปฏิจจสมุปบาท (ปัจจัยการ)] นั่นคือ การทำใจโดยแยกกาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดย “อุบายวิธี” [ที่จะดับเหตุแห่งปัญหานั้นๆ ไว้ในใจเพราะเห็นตามเป็นจริง (ธรรมจิติญาณ-ยถากุตญาณ)] ให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะแห่งกาลโอกาส [ตามสภาพที่เป็นอยู่] และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย [ตถตา = ความเป็นอย่างนั้น ความเป็นเช่นนั้น] ภาวะที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นของมันอย่างนั้นเอง คือ เป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ได้เป็นไปตามความอ่อนวอน ความปรารถนา หรือการคลั่งคลุ้มของใครๆ ทั้งนั้น] ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะธรรมที่อยู่ภายในจิตของตนที่มีต่อโลก จักรวาล หรือธรรมชาตินั้น เป็นเรื่อง “กระบวนทัศน์” [Paradigm] ที่สำคัญอย่างยิ่งขาดและนอกจากนี้ ก็ยังมีผลกระทบต่อ “ความคิดเห็น” [Opinions] หรือ “ความเชื่อ” [Beliefs] นั่นคือ “ทัศนคติ-Attitudes” หรือ “โลกทัศน์-Worldviews” ที่ในยุคปัจจุบันมักเรียกว่า “วิสัยทัศน์” [Visions] แต่อย่างไรก็ตาม คนในยุคใหม่ในท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอันล้ำยุคนี้ พวกมันจะพยายามแสดงถึงแนวโน้มหรือกระแสแห่งค่านิยมว่าตนเองอยู่เหนือคนอื่น ก็เข้าทำนองที่ว่า “ตนคือพวกศิวิไลซ์แล้ว” [Civilized] โดยแสดงพฤติกรรมออกเชิงอารยธรรมด้านวัตถุนิยม [Materialism] และด้านบริโภคนิยม [Consumerism] ที่มีคำศัพท์เรียกว่า “พวกตะวันตกนิยม” [Westernization] ดังเช่น รูปแบบการแสดงออกในวิถีชีวิตที่ลอกเลียนแบบ

อย่าง “**สังคมนิยมอุตสาหกรรม**” [Industrialization] ที่เปลี่ยนแปลงนำชีวิตไปสู่ลัทธิเอาอย่าง “**การเอาตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง**” [Egocentricism] หรือที่มักเรียกว่า “**ปัจเจกบุคคลนิยม**” [Individualization] ความจริงก็คือการเห็นแก่ตัว [Selfishness] นั่นเอง หรือพวกฉวยโอกาสให้กับตนเองเป็นหลัก เช่น นิสัยพวกสังคมนิยมในเมือง [Urbanization] พอพวกนี้เป็นได้จนหายอยากแล้ว ก็จะกลับมาเรียกร้องหาสังคมที่ต้องการผู้เสียสละต่อส่วนรวมอีกครั้ง ได้แก่ “**พวกจิตอาสา**” [Public Minds] หรือ “**พวกอาสาสมัคร**” [Volunteers] นั่นคือ สังคมที่ปรารถนาผู้มีปัญญาและมีเมตตาธรรมมาค้ำจุนสังคมแห่งโลกมนุษย์ให้ประสบสันติสุขต่อไป

ดังรายละเอียดคำบรรยายข้างต้นนั้น การเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมใดๆ นั้น ย่อมถือว่าไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะแต่ละบุคคลคือสมาชิกในสังคมนั้นๆ ที่ได้รับการหลอมหล่อความคิดเห็นมาตามระบบความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะถูกหรือผิดจากความจริงตามธรรมชาติก็ตาม [กระบวนการขัดเกลาทางสังคม–Socialization] ในทางธรรมต่างเรียกว่า “**ระบบยึดมั่นถือมั่นในทิฏฐิ**” หมายถึง ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ได้แก่ “**ทิฏฐุปาทาน**” (ข้อ ๒ ในอุปาทาน ๔) คือ ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่างๆ จนทำให้เกิดติดมั่นในภวตัณหาต่อไป [สติฟุ้งซ่านไปและหลงสำคัญผิดในตัวเอง] ที่เรียกว่า “**อัตตวาทุปาทาน**” (ข้อ ๔ ในอุปาทาน ๔) คือ ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน นั่นคือ ความถือหรือสำคัญหมายอยู่ในภายในว่า “**มีตัวตน ที่จะได้ จะเป็น จะมี จะสูญสลาย ถูกบีบคั้นทำลาย หรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่างๆ ได้ ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วนๆ**” ในบรรดาคนที่ทรงอยู่ในอาการทางจิตแบบนี้ ส่วนใหญ่จะต่อต้าน “**ทฤษฎีวิบาकरण**” นั่นคือ “**กฎแห่งกรรม**” ตามที่พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญในเรื่องการกระทำและการพุดจา อันได้รับอิทธิพลมาจากความนึกคิดเป็นที่กำเนิด “**คำสั่ง–คำบัญชา**” [อภิสังขาร ๑] หรือที่เรียกว่า “**สัตถุเจตนา**” [เจตนา ๖] ซึ่งหมายถึง “**กายกับปากเป็นบ่าวของใจ**” [ใจเป็นนายของกาย] ถ้าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์นั้น จะต้องเข้าไปให้ถึงสภาพที่เป็นจริงทางด้าน “**จิตใจ**” หรือ “**จิตวิญญาณ**” ของบุคคลนั้นให้ได้จริงๆ [ล้างสมอง–Brainwashing] สำหรับในปัจจุบัน เรียกว่า “**การควบคุมจิตใจ–Mind Control**” [การขัดกล่อมประสาท] ซึ่งถูกนำมาใช้ในการรณรงค์ทางการตลาดและทางการเมือง รวมทั้งทางการทหารสมัยใหม่ เพื่อควบคุมพฤติกรรมฝูงชนแบบแทรกซึมลึกโดยไม่ให้เหยื่อรู้สึกตัวหรือเหยื่อไม่อยากจะรู้สึกเอง [แกล้งโง่หรืออยากลองดี–ชอบลองของ] กล่าวโดยสรุป การควบคุมความนึกคิดของคนอื่นให้อยู่ในอาณัติสัตถุเจตนา นั้น คือ การทำให้เชื่อสิ่งที่พูดในกาลทั้ง ๓ ว่า เป็นจริง และมีผลกระทบต่อตนเองอย่างแน่นอน ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามตามคำบอกเล่า นั้นๆ มิฉะนั้น ย่อมจะมีอันเป็นไปในเรื่องที่ไม่ดี ดังนี้ เป็นต้น สิ่งที่น่าสังเกต คนส่วนใหญ่มักจะปฏิบัติตาม เพราะความไม่รู้จริงด้วยเหตุ และผลที่สัมพันธ์กันตามปัจจัยที่จะเข้ามาปรุงแต่งให้นึกคิดไปเอง ส่วนคนที่ฉลาดมีไหวพริบ ก็ต้องคิดหรือพิจารณาหาทางออกที่ดีที่สุดให้ได้ อันเป็นประโยชน์สูงสุดให้แก่คนและเพื่อนพ้อง ข้อที่พึงสังเกตประการหนึ่ง คือ “**การกระทำย่อมไม่สูญเปล่า**” [กฎแห่งกรรม–กัมมัตสกตา] เพราะผลของการกระทำทำดังกล่าวนั้น คือ “**พลังงาน**” ที่เปลี่ยนไปอยู่ในรูปแบบอื่น ย่อมไม่สูญไปจากธรรมชาติ “**จิต**” [Mind] ก็คือ “**สนามพลังงาน**” ที่

มีความละเอียดประณีต [วิญญาณปรมาณู-พลังงานแห่งธรรมชาติ] เพราะฉะนั้น ความนึกคิดจึงเป็นพลังงานที่มองไม่เห็น ที่แฝงอยู่ในธรรมชาติเช่นเดียวกับ “สนามพลังงานแม่เหล็ก” ที่สามารถถ่ายบันทึกรูปภาพสนามคลื่นแม่เหล็ก [แสงพลังชีวิต-Life Power] ได้ด้วยกล้องถ่ายภาพพิเศษความเร็วสูง หรือกล้องถ่ายภาพบางชนิดก็อาจถ่ายผีหรือวิญญาณติดมากับรูปถ่ายได้เหมือนกัน ส่วนสายตามนุษย์มีความละเอียดไม่เพียงพอในการรับภาพคลื่นความถี่สูงหรือต่ำเกินระบบประสาทของมนุษย์จะรับได้ เช่น หมาน่าจะเห็นผีได้ดีกว่าคน ส่วนคนเห็นผีได้ไม่ช่วยก็บรรลुकุณวิเศษได้ [ตาทิพย์-หูทิพย์] เท่านั้นเอง ที่จะทำเช่นนั้นได้จริง

เมื่อมีการยอมรับความจริงว่า “พลังงานไม่สูญหายไปจากธรรมชาติ” [เปลี่ยนไปอยู่ในรูปแบบอื่น] ก็เท่ากับเป็นการยืนยันว่า “กฎแห่งกรรม” นั้น เป็นเรื่องจริงและไม่ใช่เรื่องโกหก ตามที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นและค้นพบเมื่อราว ๒,๖๐๐ ปี ที่ผ่านมา ถ้าเป็นเรื่องไม่จริง หลักธรรมนี้ก็คงไม่อยู่เหนือกาลเวลามาจนถึงทุกวันนี้ได้ เพราะฉะนั้น “คิดดีและทำดี ย่อมได้ดี” คือ “กุศลจิต-สัมมาทิฐิ” และ “คิดชั่วและทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว” คือ “อกุศลจิต-มิจฉาทิฐิ” ซึ่งหมายถึง “ธรรม ๒” ได้แก่ (๑) กุศลธรรม กับ (๒) อกุศลธรรม หรือจะจำแนกออกเป็น “ธรรม ๓” ก็ได้ ซึ่งในทางธรรมนั้น จะพิจารณาปรากฏการณ์แห่งธรรมทั้งหลายต่างๆ ในธรรมชาติเป็น “สภาวะธรรม-ปรมัตถธรรม” [ปรมัตถสังขละ] อันหมายถึง “สภาวะแห่งจิต” ซึ่งจำแนกออกเป็น “ปรมัตถธรรม” ทั้ง ๔ อย่าง ได้แก่ (๑) จิต (๒) เจตสิก (๓) รูป และ (๔) นิพพาน ดังนี้

“ธรรม ๓” หมายถึง สภาวะ-สิ่ง-ปรากฏการณ์ ได้แก่

- (๑) “กุศลธรรม” คือ ธรรมที่เป็นกุศล สภาวะที่ฉลาด ดึงงาม เอื้อแก่สุขภาพจิต เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจ ได้แก่ (๑) กุศลมูล ๓ ก็ดี นามขันธ์ ๔ ที่สัมปยุตด้วยกุศลมูลนั้น ก็ดี (๒) กายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม ที่มีกุศลมูลเป็นสมุฏฐาน ก็ดี กล่าวสั้นว่า กุศลในภูมิ ๔
- (๒) “อกุศลธรรม” คือ ธรรมที่เป็นอกุศล สภาวะที่ตรงข้ามกับกุศล ได้แก่ (๑) อกุศลมูล ๓ และกิเลสอันมีฐานเดียวกับอกุศลมูลนั้น ก็ดี (๒) นามขันธ์ ๔ ที่สัมปยุตด้วยอกุศลมูลนั้น ก็ดี (๓) กายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม ที่มีอกุศลมูลเป็นสมุฏฐาน ก็ดี กล่าวสั้นว่า อกุศลจิตอุปบาท ๑๒
- (๓) “อภัยกตธรรม” คือ ธรรมที่เป็นอภัยกต สภาวะที่เป็นกลางๆ ซึ่งขาดลงมิได้ว่าเป็นกุศลหรืออกุศล ได้แก่ (๑) นามขันธ์ ๔ ที่เป็นวิบากแห่งกุศลและอกุศล เป็น กามาวจร ก็ตาม รูปาวจร ก็ตาม อรูปาวจร ก็ตาม โลกุตตระ ก็ตาม อย่างหนึ่ง (๒) ธรรมทั้งหลายที่เป็น กิริยา มิใช่กุศล มิใช่อกุศล มิใช่วิบากแห่งกรรม อย่างหนึ่ง (๓) รูป ทั้งปวง อย่างหนึ่ง (๔) “อสังขตธาตุ” คือ “นิพพาน” อย่างหนึ่ง กล่าวสั้นคือ วิบากในภูมิ ๔ กิริยาอภัยกตในภูมิ ๓ รวมทั้ง รูป และ นิพพาน

เพราะฉะนั้น ในทางธรรมจะเรียกพลังงานธรรมชาติทั้งหลายว่า “ธรรม-ธาตุ” ที่ทางวิทยาศาสตร์ก็เรียกสิ่งนี้เป็น “ธาตุ” [ธาตุธรรมชาติ] โดยมีนัยเป็นเพียงสิ่งไม่มีชีวิตหรือสสารวัตถุเท่านั้น ลืมไปว่ามีสิ่งมีชีวิตอยู่ด้วย เนื่องจากปฏิเสธความจริงในทางฝ่ายจิตตนิยม [Idealism] ที่ได้รับอิทธิพลมาจากฝ่ายศาสนาในครั้งยุโรปยุคต้นและยุคกลาง ที่มีรูปแบบการแสวงหาความรู้ด้วย “วโรณ” [Revelation] หรือการตัดสินใจด้วยความรู้ด้วยผู้มี

ฤทธิ์ผูกขาดผู้เดียว ที่เรียกว่า “แบบประกาศิต” [Prescriptivism –ว่าไปตามทฤษฎีของตนเป็นใหญ่] คือ พระผู้เป็นเจ้าทรงบัญญัติตัวเอง โดยห้ามมิข้อโต้เถียงหรือสงสัยใดๆ ส่วนทางวิทยาศาสตร์นั้น ให้บรรยายความจริงตามที่สังเกตเห็นที่รวบรวมจากชุดข้อมูลไว้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์ด้วยทฤษฎีจากนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัย เป็นการอธิบายองค์ความรู้ “แบบเชิงพรรณนา” [Descriptivism –ว่าไปตามหลักฐานข้อมูลที่ปรากฏอยู่เท่านั้น] ตามที่เป็นจริงด้วยหลักฐาน [โดยมีพื้นฐานทางปรัชญาด้วยการแสวงหาความรู้เชิงประจักษ์นิยม – Empiricism คือ วิธีการที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ตรงของตนหรือการสังเกตด้วยตนเองเท่านั้น โดยไม่อาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์หรือทฤษฎีใดๆ มารองรับความจริงนั้นๆ] ดังนั้น การอธิบายความจริงนั้นต้องตีความตามนัยสำคัญทางสถิติพรรณนาเท่านั้น ไม่ควรยกเมฆเกินไปจากหลักฐานที่มีอยู่ ไม่ใช่ข้อมูลที่เกิดจากการคิดนึกเอาเองจากบุคคล ให้ต่อสู้และพิสูจน์ด้วยหลักฐานที่ประสาธน์สัมผัสได้เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องจิตหรือวิญญาณเข้าทรง คำพูดของหมอผี แม่มด ร้างทรง ตู๊กตาผี อย่างเช่นนี้ ใช้เป็นข้อสรุปทางทฤษฎีไม่ได้ [Subjectivism] และกำหนดให้มีลำดับในการค้นหาความจริง [Discovery Procedures] ซึ่งใครๆ ก็สามารถค้นหาจริงได้ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก [Objectivism] ที่นักวิชาการหรือนักวิทยาศาสตร์พากันเรียกว่า “ระเบียบวิธีวิจัย” [Research Methodology] หรือ “วิธีทางวิทยาศาสตร์” [Scientific Methods] แต่ในทางตรงกันข้าม ในทางพระพุทธศาสนานั้น การแสวงหาความรู้ต้องอาศัยตนเองเป็นหลัก โดยเริ่มจากการล้างความนึกคิดให้ถูกต้องที่เรียกว่า “สัมมาทิฐิ-สัมมาทสฺสนะ” เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมทั้งหลาย นั่นคือ “ความตรัสรู้” [สัมโพธิ-Enlightenment] ซึ่งเป็นรูปแบบการวิวัฒนาการขั้นสูงสุดของมวลมนุษยชาติ ไม่ใช่เรื่องจืดๆ ที่จะเกิดขึ้นได้กับปุถุชนทั่วไป เพราะอาศัยความอดทนและพากเพียรในการเจริญภาวนาเพื่อให้ได้ “ปัญญาญาณ” ที่เรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” อันเป็นปรีชาหยั่งรู้ในวิปัสสนาภูมิเท่านั้น ในขณะที่จิตปราศจากนิเวศเป็นจิตแห่งสมาธิ [อัปนาสมาธิ-จตุตถฌาน] ที่เรียกว่า “จิตประภัสสร” [จิตตามสภาพดั้งเดิม] และเป็นจิตสัมปยุตต์ด้วยความวางเฉยเป็นกลางสนิทในอารมณ์แห่งกรรมฐาน [อุเบกขา] ฉะนั้น “จตุตถฌานกุศลจิต” นั้นย่อมไม่เกิดขึ้นในนักปราชญ์และนักวิทยาศาสตร์อย่างแน่นอน เพราะปุถุชนเหล่านั้นไม่ใช่ นักปฏิบัติธรรมโดยตรง

เมื่อหวนกลับมาสู่เรื่อง “กฎแห่งกรรม” อีกครั้งนั้น ปุถุชนผู้มีจิตแกว่งไปกับกิเลสตัณหาในสังคมย่อมรับรู้เรื่องจิตวิญญาณที่ละเอียดอ่อนได้ยาก และปฏิบัติได้ยากลำบาก ทั้งรู้ได้ช้าอีกต่างหาก นอกจากนี้ ยังมีนิสัยชอบของสำเร็จรูป อะไรก็ได้ง่ายๆ เอาสะดวกเข้าไว้ ไม่ประณีตสุขุม ไม่ต้องการกิริยาอะไรที่งดงามจะอย่างไรก็ได้ ถ้าสนองความต้องการของตนได้ทันใจ [ชกมก-อนาริยะ-ป่าเถื่อน-อุบาทว์] นั่นคือ อยู่ไปวันๆ ไม่ต้องคิดอะไรมาก [อโยนิโสมนสิการ] ไม่ได้ใช้ “สติสัมปชัญญะ” [สติปัญญา] อย่างครบถ้วนจริงๆ จึงไม่เกิด “ปัญญาเห็นธรรม” [ธรรมจักขุ] อย่างแท้จริง ก็ดูเหมือนมีปัญญาแต่ไร้สมองกลั่นกรองอย่างถูกวิธี [ปฏิจางสมุปบาท] คนสมัยใหม่จึงมีความเห็นเชื่อกึ่งๆ กลางๆ ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงไม่พบเส้นทางสายกลาง [มัชฌิมาปฏิปทา] อย่างแท้จริง ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ ๘” ดังนั้น เมื่อมีอาการทรงและทรุดหนักเข้า จึงไม่ปัญญาเห็นความจริงในกาลทั้ง ๓ และความสัมพันธ์แห่งปัจจัยในองค์ประกอบทั้ง ๑๒ อย่าง ใน “อิทัปปัจจยตา-ปฏิจางสมุปบาท” อย่างถูกต้องชัดเจน และไม่สามารรถเข้าถึงความจริงอันเยี่ยม

อย่างประเสริฐ ที่เรียกว่า “อริยสัจ ๔” ได้ เมื่อตกอยู่ในภาวะความไม่เจริญ ได้แก่ “อดีตไม่เห็น-อนาคตไม่รู้-ปัจจุบันเป็นง” [โอโยนิโสมนสิการ – ไม่ใช่ปัญญาและเหตุผล = สติสัมปชัญญะ] สิ่งเหล่านี้ คือ ความไม่รู้จริงแห่งวิชา และเมื่อ “อวิชา” รวมกับ “ตัณหา” [มูล ๒ (ข้อ ๖ ในปัจจุสมุปปีนนธรรม ๖) คือ หนึ่งในปัจจุธรรม] ดิพร้อมนั้น ย่อมทำให้ เหตุในอดีตและปัจจุบันสมบูรณ์บริบูรณ์และไปพลด้วย “สัมโมหะ” คือ ความโง่เขลา [กิเลสอวิชา-กิเลสตัณหา] พร้อมด้วย “สงสารทุกข์” จึงเข้าครอบงำจิตใจได้อย่างดีพร้อมเสมอ ต้นเสมอปลาย ความพอกพูนด้วยโง่นี้ ไม่ใช่เรื่องธรรมดาที่อยู่ในระดับท้องถิ่น แต่เป็นเรื่องในระดับโลก ที่ทุกสังคมกำลังเผชิญหน้ากับมัน โดยนึกคิดใช้ “สถาบันการศึกษา” เป็นเครื่องมือต่อสู้กับ “ความโง่” ที่กำลังระบาดทั่วโลก โดยเฉพาะในทุกครัวเรือน แม้แต่ในวัดก็ไม่มีกรยกเว้นเช่นกัน “ความโง่” จะเป็นพี่น้องกับ “ความเกียจคร้าน” รวมทั้ง ความไม่ร่าเริงแจ่มใส ไม่เกิดปีติยินดีกับชาวโลกคนอื่นเลย ไม่รู้เห็นอนาคตที่แท้จริงของตนเองว่าจะเอาอย่างไรดีกับเวลาชีวิตที่เหลืออยู่นี้ต่อไป ความชั่วก็ทำ ความดีก็ทำ จนไม่รู้ว่าจะทำอะไรดีกว่านั้น เพราะไม่เชื่ออย่างมีเหตุผลในเรื่อง “กรรม” [กัมมสัทธา] กับ “วิบาก” [วิปากสัทธา] และรวมทั้ง “กฎแห่งกรรมของสัตว์” [กัมมัสสกตาสัทธา] ถ้าบุคคลไม่เชื่อในเรื่องทั้ง ๓ ดังกล่าวนี้ ก็ย่อมไม่เห็นถึงคุณค่าแห่งประโยชน์ในการปฏิบัติธรรมหรือการสร้างกุศลบุญบารมี [อัตถธรรม] ก็จะบุกเข้าไปจองที่ในความคิดถือผิด นั่นคือ “อุจเฉททิฏฐิ” (ข้อ ๒ ในทิฏฐิ ๒) คือ ความเห็นว่าขาดสูญ ความเห็นว่ามีอดีตและโลกซึ่งจักพินาศขาดสูญหมดสิ้น และ “ทิฏฐิ ๓” หมายถึง ความเห็นผิด ได้แก่

- (๑) “อภิริยทิฏฐิ” คือ ความเห็นว่าไม่เป็นอันทำ เห็นว่าการกระทำไม่มีผล
- (๒) “อเหตุกทิฏฐิ” คือ ความเห็นว่าไม่มีเหตุ เห็นว่าสิ่งทั้งหลายไม่มีเหตุปัจจัย
- (๓) “นัตถิกทิฏฐิ” คือ ความเห็นว่าไม่มี เห็นว่าไม่มีการกระทำหรือสภาวะที่จะกำหนดเอาเป็นหลักได้

และยังไปรวมผลกับความเชื่อผิดๆ ใน “ลัทธินอกพระพุทธศาสนา ๓” เพิ่มเติมอีก ที่เป็นไปตามกระแสนิยมพวกร่างทรงผีหรือทวยเทพต่างๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับความงมงายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปอีก ได้แก่

- (๑) “ปุพเพกตเหตุวาท-ปุพเพกตวาท” [ลัทธิกรรมเก่า] คือ พวกที่ถือว่า สิ่งใดก็ตามที่ได้ประสบจะเป็นสุขก็ตามทุกข์ก็ตาม มิใช่สุขมิใช่ทุกข์ก็ตาม ล้วนเป็นเพราะกรรมที่ได้ทำไว้ในปางก่อน
- (๒) “อิสสรนิมมานเหตุวาท-อิสสรนิรมิตวาท” [ลัทธิพระเป็นเจ้า] คือ พวกที่ถือว่า สิ่งใดก็ตามที่ได้ประสบ จะเป็นสุขก็ตาม ทุกข์ก็ตาม มิใช่สุขมิใช่ทุกข์ก็ตาม ล้วนเป็นเพราะการบันดาลของเทพผู้ยิ่งใหญ่
- (๓) “อเหตุปัจจัยวาท-อเหตุวาท” [ลัทธิเสียงโชค] คือ พวกที่ถือว่า สิ่งใดก็ตามที่ได้ประสบ จะเป็นสุขก็ตาม ทุกข์ก็ตาม มิใช่สุขมิใช่ทุกข์ก็ตาม ล้วนหาเหตุหาปัจจัยมิได้ คือ ถึงคราวก็เป็นไปเอง

สำหรับเรื่องความเห็นผิดแบบนี้ ชาวพุทธจริงๆ เคยนึกคิดหรือคิดพิจารณาด้วยเหตุผลหรือไม่ หรือคิดแต่ว่าก็ไหลตามกระแสแบบสิ้นคิดอยู่อีกต่อไป เพราะเกรงกลัวลูกหลานจะได้ดีกว่าตน ที่เรียกว่า “ความโง่ตามสายพันธุ์” [ความมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์] ซึ่งแก้กรรมได้โดยให้คบหาคนที่ฉลาดทรงศีลเป็นกัลยาณมิตรเข้าไปจะดี ฉะนั้น คนที่มี (๑) “ทิฏฐุปาทาน” (ข้อ ๒ ในอุปาทาน ๔) คือ ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี และ (๒) “อิตตวาอุปาทาน” (ข้อ ๔ ในอุปาทาน ๔) คือ ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน เช่นนี้ ย่อมไม่พบกับความเจริญทางปัญญา โดยเฉพาะการที่จะเป็นพุทธบริษัทที่ดีตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ต้องรอหลายๆ ชาติ ตามวาระกรรมของแต่ละบุคคลที่ก่อทำเอาไว้ จนกว่าจะคิดขึ้นได้ว่า “พุทธธรรม” [ธรรมที่ทำให้ถึงพุทธะ] ก็เป็นเช่นนี้จริงๆ แล้วจะคราวตอนไหนนั้น ก็ลองพิจารณาเอาเอง ถ้าเป็นตนเองที่จะอยู่ในฐานะเช่นนั้นเหมือนกัน

ดังนั้น บุคคลที่เข้าใจเรื่องกรรมเป็นอย่างดี ย่อมทำให้เกิด “ปัญญาเห็นธรรม” [ธรรมจักขุ] นั่นคือรู้เห็นทั้ง “เหตุ” [สาเหตุ-สมุทัยสังข] และ “ผล” [ความหมาย-ทุกขสังข] ด้วยความมีปรีชาหยั่งรู้ได้ตามเป็นจริง [ปรีชาญาณ-ญาณทัสสนะ] ที่ทำให้เกิดเป็นฝ่าย “ปัญญาญาณ” [ญาณในวิปัสสนา (ข้อ ๑ ในวิชา ๘)] ผู้รู้ส่วนใหญ่จึงมักกล่าวว่า “ต้องใช้ปัญญาประกอบด้วยเหตุผลให้มากๆ ในการไตร่ตรองเรื่องต่างๆ จะได้ไม่ต้องเสียกรรม” ซึ่งหมายถึง (๑) สติสัมปชัญญะ-โยนิโสมนสิการ และ (๒) อัปมาทะ [ความไม่ประมาท] – กัลยาณมิตรตา [ความมีกัลยาณมิตร] ในบรรดาธรรมทั้งสองฝ่ายนี้ เมื่อเกิดขึ้นในบุคคลใดก็ตาม ย่อมทำให้บุคคลนั้น เริ่มเข้าสู่กระแสแห่งอริยมรรค [อริยสังข ๔-อริยมรรคมีองค์ ๘-อริยมรรคญาณ ๔ = มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลางแห่งปัญญาที่เกิดขึ้นด้วยมรรคาใน “อริยมรรคมีองค์ ๘” นั่นคือ (๑) เริ่มต้นด้วยปัญญา โดยอริปัญญาสิกขา คือ ละเว้นความชั่วทั้งปวง (๒) ดำเนินด้วยปัญญา โดยศีลสิกขา คือ ทำความดีทั้งปวง และ (๓) นำไปสู่ปัญญา โดยอริจิตตสิกขา คือ ทำจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ เบิกบาน และลงมือศึกษาปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล-สมาธิ-ปัญญา ถ้าไม่ดำเนินตามแนวทางสายกลางนี้ ย่อมถูก “กิเลสตัณหา” คือ ความทะยานอยาก และ “กิเลสทิฏฐิ” เข้ายึดครอบงำจิตใจให้ตกอยู่ในสังสารวัฏฏ์ตลอดไป สำหรับแนวคิดดังกล่าวนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เพราะทำให้เห็นธรรมในกาลทั้ง ๓ ด้วยเหตุและผลอันเป็นปัจจัยสำคัญในการปรุงแต่งความนึกคิดในปัจจุบัน จะให้ดีหรือชั่วย่อมทำได้ด้วยตนเอง เป็นเจตนาของตนเอง และเป็นกระบวนการตัดสินใจของตนเองว่าจะแสวงหาอย่างไรยะหรืออนาริยะ จะมีเหตุผลเช่นใด ก็ต้องเลือกเอาเองเช่นกัน แต่ถ้าเป็นคนประเภทแพ้ใจตนเอง ก็จะสู้กับอำนาจครอบงำของกิเลสไม่ไหว ซึ่งก็เท่ากับมีโอกาที่จะประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติธรรมเช่นกัน เมื่อต้องต่อสู้กับมารอุปสรรคหรือปัญหาต่างๆ มากมายที่ไม่สามารถพยากรณ์ได้ในข้างหน้า แต่อย่างไรก็ตามในการปักใจเชื่อการทำบุญกุศล [อธิโมกขสังขธา] เพื่อหวังให้ได้ผลบุญที่ได้ก่อไว้ ส่งผลวิบากให้การบำเพ็ญเพียรภาวนาเจริญก้าวหน้าขึ้นสูงกว่าเดิมนั้น อย่างน้อยก็เป็นการเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมที่ดีแล้วในเบื้องต้น และยอมเข้าถึงสังขธรรมที่ว่า “ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม” ซึ่งไม่ผิดทางอย่างแน่นอน [มัชฌิมาปฏิปทา] เพราะเป็นผู้รู้จักใช้ “ปัญญา” และ “เหตุผล” ไปสู่ความเจริญได้ดี ซึ่งหมายถึง “อริยมรรคมีองค์ ๘” นั่นเอง ฉะนั้น ผู้ที่จะเห็นธรรมตามเป็นจริงได้นั้น ก็เชื่อว่าจะเป็นเรื่องยากมากมายนัก แต่กลับเป็น

เรื่องที่มีกรรมหนักมักพิจารณาไปเป็นเรื่องอื่น อันไม่ใช่ทางแห่งอริยมรรคเสียอย่างนั้น “กรรมจากอดีตมาปิดบังตา” จึงเกิดความเห็นผิด นั่นคือ “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” ไปเสียอย่างนั้น ก็เรื่องเช่นนี้ มิให้เห็นในสังคัมสมัยใหม่อีกมากมาย เพราะไม่สามารถคาดคะเนผลวิบากได้ในกาลทั้ง ๓ นั้นเอง จึงเป็นเหตุประสบความวิบัติหายนะได้เสมอ อย่าลืมว่า “สมาธิ” [Concentration] ย่อมทำให้ “สติ” [Mindfulness] เกิดความบริสุทธิ์มีเหตุผล และทำให้ “สัมปชัญญะ” [Awareness] เกิดเป็น “ปัญญาารอบรู้” [Wider Knowledge] ที่รู้ได้อย่างเท่าทันกิเลสทั้งหลาย จนหาช่องทางในการแก้ปัญหาได้ไม่ยากเกินความสามารถที่จะทำได้ใน “ปัจจุบันธรรม” [ปรมาัตตธรรมทั้งหลาย] ที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ขณะนั้น ดังนั้น การสะสมผลดีแห่งกุศลกรรมทั้งหลายในขณะปัจจุบันเป็นต้นไปอย่างสม่ำเสมอ ย่อมทำให้เห็นความสำเร็จในการบรรลุถึงคุณวิเศษต่างในพระธรรมวินัยนี้ได้ในอนาคตเบื้องหน้า เพราะจุดมุ่งปลายทางที่จะก้าวออกไปสู่ นั่น เป็นภูมิแห่งพระสาวกอริยเจ้าทั้งหลาย ที่เรียกว่า “โลกุตตรภูมิ” ตามนัยสำคัญสูงสุดแห่งการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง คือ “นิพพาน” นั่นเอง.

